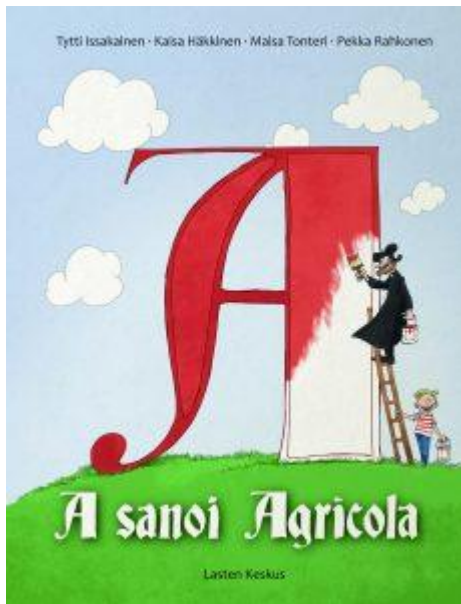

Tytti Issakainen, Kaisa Häkkinen & Maisa Tonteri: **A sanoi Agricola**. Kuvitus Pekka Rahkonen. Helsinki: Lasten Keskus, 2017.

Teksti Silja Mäki

Kaikki piti aloittaa A:sta

*Mitkä ikäns kirjoitetaan,
niistä rauha ja toivo otetaan.
Katso, lue, etsi ja tutki,
ei sen vuoksi silmäs puhkee.*

Näin kirjoittaa Mikael Agricola *Rukouskirjansa* esipuhe-runossa. Näin myös alkaa Tytti Issakaisen, Kaisa Häkkinen ja Maisa Tonterin lasten kuvakirja *A sanoi Agricola*. Kirja on rakennettu taidokkaasti niin, että näkökulma on Agricolan kuusivuotiaan pojan Kristianin, jolle isä kertoo omaa tarinaansa, matkaa suomen kirjakielen kehittäjäksi. Tarina alkaa salaperäisesti siitä, että isä lupaa kertoa pojalle, miten ihmiset voivat sytyttää valkeuden toisilleen. Valkeus on tietysti lukutaito, jonka avulla avautuu pääsy tietoon ja tie kohti tasa-arvoa erilaisista syntyperistä oleville.

Tarina vie lukijan isä-Agricolan lapsuuteen, Pernajan maalaismaisemiin. Pappi huomaa pojan oppimisen innon ja kannustaa perhettä lähettämään hänet opintielle. Niinpä tie vie Viipuriin kouluun, sen ajan kansainväliseen kaupunkiin. Mikaelille avautuu aikansa uusi mullistava asia, Lutherin oppi, että jokaisella pojalla ja tyttärellä on oikeus puhua Jumalalle omalla äidinkielellään ja jokainen saa lukea Pyhää kirjaa ja muita kirjoituksia omalla äidinkielellään.

Tarina kulkee niin, että Mikael matkustaa itse Lutherin oppiin Saksan Wittenbergiin ja Raamattua suomen kielelle kääntämään. Mullistava on ajatus, että anteeksianto ei voi ostaa rahalla vaan se tulee armosta. Ja tiesitkö, että Enkeli taivaan -virsi on Lutherin kynästä?

Raamatun suomentaminen ei ole helppoa vaan vaatii Agricolalta paljon sinnikkyyttä ja kekseliäisyyttä. Kenen murretta tuleekaan käyttää, hämäläisten vaiko karjalaisten? Mikä on oikeaa kieltä? Kirjakielen pohjaksi, äidiksi, tulee Turun seudun puhetapa, mutta Agricola yhdistelee siihen ilmaisuja muilta alueilta, jotta kaikki voisivat kieltä ymmärtää.

Kirja tarjoaa aikuislukijalle monia muitakin kiinnostavia tiedonjyväsiä, kuten *kameli*-sanana etymologian hepreasta kreikan kautta latinaan ja sieltä ruotsin kautta suomen kieleen. Sanan *yksisarvinenkin* on Agricola keksinyt. Kielitieteilijä Kaisa Häkkinen on tarjonnut osaamisensa suomen kielen kehityksen kuvaamiseen.

Kirjasta valottuu kaunis yhteys isän ja pojan välillä, hellyys, jolla isä kertoo tarinaa pojalleen, hänen ymmärrykselleen sopivalla tavalla tärkeitä yksityiskohtia ja vaikeitakaan asioita karttamatta. Ajatus, että *ABC-kiria* on kirjoitettu alun perin Kristianille, on kaunis.

Pekka Rahkosen kuvitus kunnioittaa arvokasta aihettaan maanläheisillä ja tummilla sävyillään ja samalla tarjoaa lapsilukijalle hitusen sarjakuvamaisuutta hahmojen habituksissa sekä runsaasti kiinnostavia yksityiskohtia.

Agricolan keksimät suomen kielen sanat on sijoitettu hauskesti kuviin. Voin kuvitella lukutaidottomankin lapsilukijan etsivän niitä kiinnostuksella kultakin aukeamalta.

Pyykkinarulla leyhyävältä lakanalta voi lukea sanat poika, *koto* = *koti*, *paikka*, *talo*, *hevonen* ja *lehmä*. Pyöreässä kivessä seisovat *pyhäpäivä*, *pappi*, *messu*, *koulu* ja *kartano* kuin myös *ikävä* ja *kevät*. Koivunrungon raidoissa piileksivät *tehtävä*, *tieto* ja *vuosi* sekä maamme nimi *Suomi*. Valtava määrä jokapäiväisistä sanoistamme on lähtöisin Agricolan kynästä.

Agricolan *Rukouskirjan* esipuheen runossa huomioni kiinnittyy sanoihin ”ei sen vuoksi silmäs puhkee”. Koomiselta kuulostava ilmaus ei ole niin kaukainen kuin nykypäivän valossa voisi ajatella. Muistan isoäitini, syrjäisen torpan tyttären, vielä varoitelleen lukemisen vaaroista, jos nyt ei ihan silmien puhkeamisesta niin ainakin siitä, että pää voi mennä sekaisin.

Kirjan lopussa on aikuislukijalle faktaa Agricolan elämästä, työteon tavoista, Viipurin sen ajan oloista, Wittenbergin ajoista ja suomen kirjakielen synnystä. Kertoopa kirja myös, että Kristian-poika kulki menestyksellä isänsä jalanjälkiä: hän toimi Turun koulumestarina ja Tallinnan piispana.

Kirja päättyy hauskaan keskusteluun, jossa on versio 1500-luvun koululaisten ja nykynuorten puheesta: Gabriel: Kuule, nouse ylös. Kalle: Hei jäbä, herää.

Kirjallisuusterapeuttisesti ajatellen *A sanoi Agricola* tarjoaa samastumiskohtia sinnikkyteen uuden asian opettelussa ja oman tiensä löytämiseen sekä kannustusta vaikeuksien voittamiseen. Kirja innostaa lapsia lukemaan oppimiseen ja tiedon hakemiseen sekä kyselemällä ja uteliaisuuden avulla oppimiseen ja siten maailman haltuun ottamiseen. Sanat *lukea* ja *kirjoittaa* ovat niin ikään Agricolalta, kuinkas muuten. Kirja saattaa kannustaa lapsia myös uusien sanojen keksimiseen – joskin toki lapset tekevät sitä ihan luonnostaankin.

Ja voi, kun tämä kirja olisi ollut olemassa silloin, kun opetin pienten oppilaiden monimuotoluokkaa! Ja olisinpa itsekkin tästä joskus innostunut omissa suomen kielen opinnoissani kirjallista tehtävää Agricolasta tehdessäni.

Tekstin kirjoittaja Silja Mäki on äidinkielenopettaja, laaja-alainen erityisopettaja, psykoterapeutti ja kirjallisuusterapeutti.